

Varšavská smlouva — — záruka naší bezpečnosti

Rok 1970, tak bohatý na významná jubilea, přináší též jedno výročí události, která má stěžejní význam pro zajištění zdárného rozvoje naší socialistické společnosti. Jde o 15. výročí podepsání Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi socialistickými státy, krátce zvané Varšavská smlouva, které připadá na 14. května.

Není pochybnosti o tom, že jedním ze stěžejních úkolů naší společnosti je ochrana vymožeností našeho společenského zřízení proti ohrožení se strany vnějšího nepřítele. Tento úkol není přitom jen naší specifikou, nýbrž i problémem našich spojenců v Evropě.

Uzavřením Varšavské smlouvy, která vznikla jako protiopatření na ochranu před stoupající agresivitou Atlantického paktu, došlo prakticky ke kodifikaci vojenskopolitického spojení států se stejným společenským zřízením. K jejímu uzavření došlo na základě evropské situace a s předpokladem případné účinnosti hlavně v evropském prostoru. Proto i při hodnocení účinnosti a významu smlouvy pod zorným úhlem její patnáctileté existence je nutné vyjít z evropského vývoje a z vojenského hlediska i ze situace evropského úseku nebo oblasti Severoatlantického paktu.

Díváme-li se na historické pozadí vzniku Varšavské smlouvy, zjišťujeme, že mezi vznikem NATO v roce 1949 a podepsáním Varšavské smlouvy v r. 1955 uplynulo zhruba šest let. Často se setkáváme s dotazy, jak je možné, že naše protiopatření si vyžádalo tak dlouhé doby.

Lze to vysvětlit postupným narůstáním agresivity a celkové nebezpečnosti Atlantického paktu na jedné straně a mírovým úsilím socialistických států v čele se Sovětským svazem na straně druhé. Socialistické státy se snažily všemi prostředky o to, aby se situace dále nevyhrocovala. Účastnické státy Atlantického paktu vyvíjely pod vedením USA činnost právě opačnou, která vedla až k uzavření Pařížských dohod v roce 1954, jež se staly právním podkladem k znovuvyzbrojení Německé spolkové republiky. Tento prvek se stal onou kapkou, jíž přetekla míra trpělivosti socialistických států.

Uvedený čin jasně ukázal celkový vývoj snah západního agresivního seskupení a způsobil i kvantitativní změnu ve vojenské oblasti. Byly tím vytvořeny podmínky pro posílení pozemních sil NATO o dalších 12 divizí a nikoliv zanedbatelné síly letecké i námořní.

V této situaci již socialistické státy objektivně musely provést nutná protiopatření a tak dochází na jaře roku 1955 k podepsání Varšavské smlouvy.

Za dobu trvání Varšavské smlouvy nepřestala být Evropa a v ní především Střední Evropa ohniskem možného napětí a v případě extrémního zhoršení mezinárodní situace i ohniskem případného konfliktu. V tomto prostoru je a v dohledné době i zůstane na obou stranách soustředěno značné množství vojsk a bojové techniky včetně jaderných zbraní a probíhá jím čára dotyku dvou největších vojenských uskupení na světě.

Na této situaci v podstatě nic nemění ani Smlouva o nešíření jaderných zbraní, která vstoupila v platnost počátkem tohoto roku, protože jaderné zbraně, reprezentující jen na straně NATO v evropském prostoru okolo 7 000 jaderných hlavic o různé kilotonáži, jsou v evropském prostoru v rukou jaderných mocností.

Určité zmírnění napětí v tomto prostoru očekáváme od realizace a možných závěrů konference o evropské bezpečnosti. I na tento aspekt je však třeba pohlížet reálně, jelikož jsme svědky negativních anebo při nejmenším zdržovacích akcí se strany některých západoevropských vlád, které nemají zájem ani o brzká, ani o účinná opatření v tomto směru. Proto i přes mírové úsilí socialistických států považujeme Varšavskou smlouvu za záruku bezpečnosti těchto států a jejich zdárného vývoje.

Idea systému evropské bezpečnosti není nová a je vzata v úvahu i v článku 11. Varšavské smlouvy, který výslovně uvádí, že v případě vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě ztrácí Varšavská smlouva platnost.

K realizaci této myšlenky a vyjadřující tužby svých národů žít v míru a dobrých sousedských vztazích s ostatními evropskými státy a také v pevném odhodlání přispívat k vytváření ovzduší bezpečnosti a spolupráce na našem kontinentě, členské státy Varšavské smlouvy několikrát navrhovaly svolat celoevropskou konferenci, na níž by byly projednány otázky evropské bezpečnosti a mírové spolupráce. Takový návrh byl podán v roce 1966 v Bukurešti a v roce 1969 v Budapešti na konferencích Politického Poradního výboru států Varšavské smlouvy.

Současný stav systému evropské bezpečnosti tedy nepřekročil v podstatě stadium úvah a perspektivních kombinací. V nejlepším případě je uváděn jako vzdálený, i když perspektivní řešení určitých antagonismů v Evropě. Jeho realnost v současné době a v nejbližším výhledu je zatím na poměrně nízkém stupni. Ve světě však ještě jsou síly, které se snaží zachovat ohnisko napětí v Evropě, provádějí politiku rozněcování tohoto napětí, odmítají přispívat k mírové spolupráci mezi státy a národy a vystupují proti svolání takové porady a proti jiným opatřením k upevnění evropské bezpečnosti. Agresivní síly podporují horečné zbrojení, usilují o to, aby byly likvidovány výsledky druhé světové války a změněna mapa Evropy. Proto nebyly dosud vyřešeny zásadní sporné otázky jako např. otázka mírového urovnání všeobecně a vyřešení německé otázky zvláště.

I když hlavní světové mocnosti jednájí odpovědně a lze věřit, že v současné době díky připravenosti Sovětského svazu a jeho spojenců není zájem o rozpoutání konfliktu v Evropě, nelze z československého hlediska přehlížet skutečnost, že nejsilnější stát Západní Evropy — Německá spolková republika — se ani politicky, ani v oblasti veřejného mínění nevyrval z výsledky 2. světové války, usiluje více nebo méně zakrytými způsoby o jejich revizi a vyčkává takové konstelace, která by umožnila tuto revizi uskutečnit.

Na tom v podstatě nic nemění ani smířlivější tzv. „východní politika“ vlády NSR, protože tato skutečnost je na druhé straně vyvážena aktivitou a politikou integrací revanšistických sil v tomto státě.

Realnost mírového vyrovnání a řešení německé otázky v současné době nebo v nejbližším výhledu je minimální. Určitá změna politiky Bonnu v současné době, jak ukázal

výsledek jednání vedoucích představitelů NDR—NSR 19. 3. t. r., spočívá jen ve změně taktiky vlády NSR, neboť jakékoliv návrhy přednesené spolkovým kancléřem Willy Brandtem neposkytují možnost realizace praktických opatření.

ČSSR jako malý stát s výraznou zeměpisnou polohou, omezenými hospodářskými, lidskými a vojenskými možnostmi a navíc pak se zkušenostmi z politického přístupu vlád západních států v období Mnichova v roce 1938, nemůže v žádném případě izolovaně odolávat možnému ohrožení své bezpečnosti a státní suverenity a musí hledat jejich zajištění v koalici států se stejným společenským zřízením. Tento požadavek je stejně platný nyní jako v minulosti a vyjadřuje náš životní zájem na existenci Varšavské smlouvy a členství v ní.

•

Varšavská smlouva řeší otázky obrany a zajištění bezpečnosti svých účastnických států v článku 4 a 5.

Článek 4 stanoví povinnost pomoci napadenému účastnickému státu, jakož i nutnost okamžité vzájemné konzultace o opatřeních k obnově a udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Článek 5 pak vyjadřuje dohodu o vytvoření Spojeného velitelství sil, vyčleněných podle dohody mezi smluvními stranami a ustanovení o jiných dohodnutých opatřeních, nutných k posílení obranyschopnosti.

Politickým řídícím orgánem smlouvy je podle článku 6 Politický poradní výbor, jehož složení, případně počet a statut představitelů je ponechán rozhodnutí příslušné smluvní strany. Politický poradní výbor pak má právo vytvářet další potřebné koaliční orgány.

Při vzniku koalice existovaly jen uvedené dva řídící orgány. Vývoj situace za dobu trvání Varšavské smlouvy však ukázal, že pro exaktní chod této mezinárodní organizace s ohledem na vojenskopolitickou situaci je nutné neustále zlepšovat i strukturální složení řídících orgánů.

Je to hlavně vojenská oblast, která je v největší míře závislá na exaktním, promyšleném a kompetenčně i strukturálně vyřešeném řízení a rozhodování.

Je samozřejmé, že vojenská oblast se zásadně podřizuje oblasti politické. Je však též nutné, aby měla možnost předkládat iniciativní zdůvodněné návrhy hlavně v otázkách, vyžadujících rychlý zásah a regulaci probíhajících opatření především v oblasti bojové a mobilizační pohotovosti a technického vybavení ozbrojených sil účastnických států.

To vše si v posledních letech vyžadovalo další statutární a strukturální upevnění vojenských orgánů Varšavské smlouvy.

Vzhledem k situaci bylo nejen nutností, ale i povinností i nadále učinit vše potřebné k tomu, aby Evropa byla uchráněna nebezpečí nových vojenských konfliktů. Představitelé členských států Varšavské smlouvy na poradě Politického poradního výboru dne 17. března 1969 podrobně projednali a jednomyslně schválili statut Výboru ministrů obrany členských států Varšavské smlouvy, nová ustanovení o Spojených ozbrojených silách a Spojeném velitelství a jiné dokumenty, jejichž cílem je dále zdokonalit strukturu a řídící orgány obrané organizace Varšavské smlouvy.

Vytvořením Výboru ministrů obrany států Varšavské smlouvy je zabezpečena cílevědomá spolupráce ve vojenské oblasti v rámci celé Varšavské smlouvy — zejména v oblasti upevnění obranyschopnosti členských států, výstavby jejich ozbrojených sil a zvyšování bojové pohotovosti Spojených ozbrojených sil pro případ mimořádných opatření. Výbor ministrů obrany současně zabezpečuje a připravuje objektivní pod-

klady pro rozhodování Politického poradního výboru jako vrcholného orgánu Varšavské smlouvy.

Zřízení koaličního štábu Spojených ozbrojených sil při úměrném zastoupení odpovědných funkcionářů všech spojeneckých armád zabezpečuje komplexní řešení vojenských otázek Varšavské smlouvy. Tímto opatřením je zajištěno, že činnost tohoto štábu může vycházet z konkrétní situace a možností každého spojeneckého státu a jeho ozbrojených sil, zajistit koordinované řešení všech společných otázek bojeschopnosti Spojených ozbrojených sil — zejména v oblasti včasného zabezpečení armád soudobou bojovou technikou a tím dosáhnout větší účelnosti a efektivnosti při vynakládání prostředků ke zvýšení společné obranyschopnosti bez nežádoucích disproporcí.

Prohlubování naší spolupráce, rozšiřování a zkvalitňování práce společných vojenských orgánů Smlouvy a trvalá výměna zkušeností ve vojenské oblasti je jednou z cest, kterou dosáhneme těch cílů, které nám vojákům stanovila naše strana, vláda a lid naší země, tj. zabezpečení spolehlivé obrany Československé socialistické republiky. Kromě toho nově vytvořené vojenské orgány Varšavské smlouvy a přijaté statutární dokumenty těchto orgánů nám umožňují přistupovat komplexně a zejména prakticky řešit všechny otázky obranyschopnosti účastnických států a výstavby jejich ozbrojených sil na základě konkrétní situace a možností každé země.

Jednoznačná politická orientace na socialistické přátele, zejména pak na Sovětský svaz, kterou považujeme za jednu z nejzákladnějších podmínek výstavby socialismu v naší zemi, není jen výsledkem nějakých rozborů. Chceme podotknout, že naše národy spojují hluboké a nerozdělitelné citové vztahy dané historickým vývojem a společným cílem výstavby socialismu.

Kromě toho chceme zdůraznit, že právě ve Varšavské smlouvě vidíme logické pokračování vojenského spolenectví, které se tvořilo a upevňovalo ve společném boji proti fašismu.

Proto vedoucí straničtí a státní činitelé v minulosti i nyní vždy plně podporovali iniciativu ÚV KSSS směřující na internacionální složení Spojeného velitelství a konstituování dalších orgánů pro vytvoření objektivnějšího projednávání všech závažných otázek naší společné obrany v tak konfliktních situacích dneška.

Z uvedeného je vidět, že Varšavská smlouva jako vrcholná koaliční organizace reaguje na vývoj situace a potřeby upevnění vojenské organizace Smlouvy s cílem zvýšení její účinnosti a spolehlivosti v zájmu věci socialismu, míru a bezpečnosti v Evropě a na celém světě.

•

Patnáct let trvání Varšavské smlouvy ukázalo, že toto seskupení umožňuje řešit všechny stěžejní otázky obrany, zabezpečit rovnováhu sil ve světovém měřítku a tím i bezpečnost jednotlivých členů koalice.

Kromě toho se zde výrazně projevil kladný vliv v oblasti předávání zkušeností, jednotnosti chápání všech aspektů ozbrojeného zápasu, jednotného školení nejvyšších velitelských kádrů a zvyšování technické úrovně ozbrojených sil členských států.

Vojenská organizace Varšavské smlouvy se zahraničně politicky projevila jako kompaktní síla a v krizových situacích v Evropě i ve světě byla vždy činitelem, na kterém se zarazila agresivita soudobého imperialismu.

Zde stačí uvést vliv této klidné, zato však sebevědomé a pevné síly v období berlínské krize v roce 1961, karibské krize v roce 1962 i krize na Blízkém východě jak v roce 1956, tak i v roce 1967.

Socialistický internacionalismus ve vojenství vyžaduje nejen rozhodnost, ale především věcnou pohotovost ke společné obraně našeho socialistického tábora. Vojenské

provokace imperialismu v různých částech světa vyžadují, abychom v ničem nezeslabovali své obranné úsilí a v souladu s rozvojem vojenské vědy zdokonalovali činnost štábů, připravovali vojska k vedení soudobých operací a chránili naše spojení se všemi státy Varšavské smlouvy — především pak se Sovětským svazem.

I naše zkušenosti z roku 1968 ukázaly, že jen ve spojení se Sovětským svazem a ostatními socialistickými státy, ve vojenskopolitické i hospodářské integraci s nimi můžeme zabezpečit naši socialistickou budoucnost.

V uplynulých dvou letech jsme byli svědky toho, že vysoce postavený funkcionář hrubě pomlouval Varšavskou smlouvu a pochyboval o nutnosti existence této organizace. Jde o známou tiskovou konferenci Václava Prchlíka 15. 7. 1968. K čemu a jakému účelu tato kampaň byla vedena je nám všem nyní dobře známo. V současné době je zřejmé, že skutečnost byla a je pravým opakem tohoto projevu politické nezodpovědnosti a demagogie.

Naš postoj k Varšavské smlouvě je tedy naprosto jasný. Vzhledem k tomu, že v Evropě dosud pokračují v činnosti síly, které nepřispívají k evropskému rozvoji, jak je uvedeno ve „výzvě o evropské bezpečnosti“, tím, že by „urovnávaly spory a uzavíraly mírové dohody“, ale sázejí na další divize a rakety, na nové vojenské programy, jež plánují na desetiletí dopředu, a že spolu s nimi působí i činitelé, kteří nevyvodili potřebná poučení z výsledků druhé světové války, je naší povinností aktivně usilovat o důsledné plnění závazků vyplývajících z Varšavské smlouvy a všestranně se podílet na jejím upevňování tak, aby především její vojenská organizace byla vždy na výši doby, schopná odrazit a porazit jakéhokoliv agresora. Zavazuje nás k tomu celé internacionální pojetí naší politiky, postavené na základech marxismu-leninismu.

Marxismus žádá naprosto historické zkoumání forem boje. Klást tuto otázku mimo historicky konkrétní situaci znamená nechtít abecedu dialektického materialismu. V různých momentech ekonomické evoluce, podle rozličných podmínek politických, národně kulturních, životních atd., dostávají se do popředí různé formy boje, stávají se hlavními formami boje a v souvislosti s tím se zase samy mění i druhořadé, vedlejší formy boje.